

mit dem Tone. Ich entschloss mich nun den Ton durch acute zu bezeichnen und zwar den durch accutus, dem gedehnten, durch gravis, dem geschärften, denn ich bemerkte, dass der volle Ton allzeit entweder gedehnt oder geschärft ist, und glaubte den langen Vokal als vordoppelt denken zu können, welcher dann entweder á = aá, gedehnt, oder à = áa geschärft ausgesprochen werden müsste. Die Ideen des seligen Kumerdey von langen, vorne oder hinten elidirten, halb langen, und dergleichen Vocalen, konnte ich nie recht fassen. Was ich nun einsehe ist dieses; dass die Schärfung bey uns wirklich



SPOMENIK PETRU VELIKEMU V PETROGRADU

dem obigen Beispiele à = áa gleich ist, dass die Stammsylbe allermeist den vollen Ton hat, das die Abweichungen grösstentheils in Regeln gebracht können, und dass der hartnäckige Rest in Sprachbüchern füglich bezeichnen werden dürfte, aber womit? — Meine Meinung wäre: mit dem accutus und gravis. Was meinen Sie? — Die hartnäckigsten wären unsere Zeitwörter in ihrem am, im, wovon einige den sonst halben Ton dieser Ausgangssylbe auf die vorletzte, und den vollen auf den Ausgang werfen... Muß ich sie (sc. Accente) bezeichnen und womit? V odgovoru (4. aprila 1808 „Vodnikiana“) pa želi Dobrovsky le, da bi se naglas zaznamoval, kjer ni deblo naglašeno, na kvaliteto naglasa se ne ozira prav nič; jasna stvar njemu, Čehu, pač ni bila.

Kakovost dolgega naglasa slovenskega je torej Vodnik prvi dobro spoznal in označil. Če je pa tudi potisnjeni značaj kratkega naglasa spoznal, ne da se z gotovostjo trditi. Vedel je skoro gotovo, da imamo samo en kratek naglas, ker nikjer ne omenja dveh kratkih naglasov. Iz opazke (str. 5, Pismenosti): „i ino ù isrekujemo vezhidél kakor bresglafna predtégna glafa“, celo sklepam, da je Vodnik tudi že čutil padajoči značaj kratkega naglasa.

Dalje je Vodnik spoznal, da tudi dolgi, naglašeni vokali niso vedno enako naglašeni, da se v pregibanju kakovost naglasa menja. V „Pismenosti“ o tem ni govora, pač pa v nemškem rokopisu, ki obsega to, kar oddelka **D** in **E** v „Pismenosti“, to je nauk o tvorbi besedi in nauk o dolžini zlogov. Tu pravi v prvem oddelku: „Von der Aussprache der Sylben“: „In den verschiedenen Biegungen übergeht oft der gedehnte Selbstlaut in einen geschärften, und umgekehrt.“ V „Pismenosti“ o tem izrecno ne govori, a ravna se včasih po tem, tako n. pr. naglašava vedno máti, a v gen. du. in pl. mäter. Drugih naglasnih zakonov Vodnik v nobenem rokopisu kakor tudi ne v „Pismenosti“ ne omenja. V „Pismenosti“ (str. 41) samo omenja, da je naglas na „éji“ in „éjli“ v komparativu vedno „teshek“, t. j. potisnjen in naglašeni vokal v gen. pl. neutr. vlečen, kar pa lahko znači samo „dolg“, ne samo „satégnen“. (Str. 25.)

Svojega naglašanja Vodnik, žal, v slovnici ni dosledno izpeljal. V poštev tu ne pridejo že znamenja nad e in o, ker se je Vodnik tu preveč ravnal po Kopitarju in zaznamoval z obema znakoma (· in •) kakovost obeh vokalov in kakovosti njih naglasa; tako nam pomagajo v našem preiskovanju samo „a, i, u“, če so naglašeni. Pa tudi tu ni bil Vodnik dosleden v „Pismenosti“. Stal je tu brez dvoma pod vplivom Kopitarjevim in sebi v škodo rabil tudi njegova naglasna znamenja mesto svojih v več slučajih. Naj slede zgledi.

Pravilno po svojem principu naglašava Vodnik:

Vodnikov naglas v „Pismenosti“ I. 1811.	Naglas Kopitarjev v „Grammatiki“ I. 1808.	Naglas Pleteršnikov ali Valjavčev in Škrabčev
str. 19 bogà bogù	232 bogá bogú	Rad 132, str. 195 bogà bogù
str. 20 mehà mehù	mehá mehú	mehà mehù
str. 40 bolàn hladàn	267 bolán hladán	„ „ str. 203 bolán hladán
str. 47 obà str. 97 brál prál	350 brál prál	Pleteršnik: obà Rad 132, str. 204 brál prál

Tu je Vodnik popolnoma samostojen. Nedoslednost opažamo zlasti pri adjektivih na -an, -ak.